

Jo soc jo i en Salazar a prendre pel cul. Un dictador governa Portugal gairebé mig segle i en passa gairebé mig més des que es mor fins que apareix a la meua vida. De sobte, és com si hi hagués sigut sempre i s'apoderés de tot. Jo no ho podia permetre, que passés això.

Quan van trucar de l'hospital per allò de l'àvia faltaven més de cinc mesos per a la nit del temporal, però sento que va ser en aquell moment que en Salazar se'm va començar a insinuar a la vida.

A l'hospital, la mama insistia, La meua sogra sempre ha tingut el cap a lloc, no sé com ha pogut passar. No era cap secret per a ningú que l'àvia no li queia bé, a la mama, Som com l'oli i l'aigua, explicava quan estava de bon humor, els altres dies es limitava a dir-ne penjaments, Mal llamp esberli la vella, que se'n vagi a morir-se ben lluny a veure si se'm mou una cella. Però a l'hospital la preocupació de la mama semblava sincera i era sorprenent la dificultat que demostrava per acceptar que, als vuitanta-un anys, l'àvia hagués

repapiejat d'aquella manera, No pot ser, la meva sogra no pot estar la mar de bé i en un tres i no res posar-se així, insistia davant del metge, com si fer gala de la seva incredulitat li obrís una porta màgica per entendre què passava. Ignorant educadament els comentaris de la mama, el metge es va girar cap a mi i em va preguntar, Ha notat alguna alteració en el comportament de la seva àvia abans d'aquest episodi? Episodi, va ser la paraula que el metge va fer servir per descriure fets tan estrambòtics com que l'àvia sortís de casa en camisa de dormir i sabates d'anar a missa, caminés per Cascais amb aquella pinta i al final caigués i es fes un nyanyo al front a la botiga de records de la Rua Direita, i estigués somicant quan la mama i jo vam arribar a l'hospital. La vam trobar estirada a la llitera, amb la ferida al cap ja tapada amb una gasa blanca. Insistia, en una penosa preocupació, que havia d'anar a la capital. Què vol dir, això, ella sempre ha odiat Lisboa, es va alarmar la mama, Que potser s'ha begut alguna cosa per equivocació? No em sembla que sigui el cas, va contestar el metge. Era un metge jove, to de veu monòton, perfum car. La mama feia olor de la colònia que comprava a la drogueria del carrer de la Policia en ampolles de mig litre, amb cadascuna podia omplir dues vegades la de Bien Être que tenia sobre la calaixera de l'habitació. Identificaria a qualsevol lloc del món aquella barreja de romaní i llimona sintètics que es desprenia de la mama, de les seves aixelles depilades, dels sacsons de la panxa, de les cuixes grassonetes, identificaria a qualsevol lloc del món l'olor dels vespres quan m'adormia a la seva falda mirant la tele.

Déu sap què més s'inventarà, s'affligia la mama, en una formulació també poc usual, perquè, al contrari de l'àvia, la mama no havia volgut saber mai res de Déu. Punyeta de mala sort, s'exclamava, alçant les celles com fan les

heroïnes de les fotonovel·les en els moments de preocupació i ansietat. Si hi havia una cosa que fes sentir orgullosa la mama eren les seves fotonovel·les. Les va fer enquadrar, en vermell i daurat, en volums de deu exemplars cadascun, i les exhibia al prestatge de pi que va comprar a la botiga de mobles Vassoureiro quan vam marxar de ca l'àvia. Com es pot estar en aquest estat?, preguntava la mama, tan pertorbada com jo. L'estat a què es referia era la desesperació que s'havia apoderat de l'àvia, Traieu-me d'aquí, traieu-me d'aquí, porteu-me a la capital, suplicava a crits, mentre intentava desvestir-se i arrencar-se l'agulla que la connectava a l'ampolla de sèrum.

Abans que hi poguéssim fer res l'àvia es va esparriar la camisa de dormir i va ensenyar, impúdica, la seva nuesa, els mugrons roses que li encimbellaven el relleu tremolós dels pits, un triangle perfecte de pèls grisosos que li cobria el pubis, una pell molt blanca que perllongava el pansiment de les mans i del coll amb la mateixa gentilesa i art amb què el temps treballa la ceràmica antiga, un cos en què tot era proporcionat i descuidadament delicat. No havia vist mai l'àvia despullada. Tret de la cara i les mans, el seu cos havia estat tota la vida amagat sota el negre, faldilla negra, brusa negra, mitges i sabates negres. Quan era petita, me l'imaginava com el dels maniquins de la botiga de núvies on la mama treballava, un cos de plàstic al qual havien enrosnat unes mans i un cap vells. En un moment determinat em vaig convèncer que aquesta era la conclusió a què l'àvia volia que arribéssim, amb tot aquell esforç que feia per amagar-lo. El dol, la sobrietat i la severitat amb què sempre s'havia vestit i comportat no li havien ocultat la bellesa, però només ara, en veure-la despullada, m'adonava que havien aconseguit dissimular la dona temptadora que segur que havia sigut. Per a l'àvia, la nuesa era una temptació del

dimoni com d'altra banda gairebé tot a la vida, el dimoni era incansable en les seves astúcies i l'àvia havia de ser encara més incansable en la vigilància a què el sotmetia, i per això, Vine aquí, Eliete, em va cridar l'àvia la tarda d'un temps per mi encara gairebé sencer i intacte. Jo passava per la cuina, anava a ruixar-me amb la mànega del pati, duia el banyador que la mama m'havia comprat al mercat, un banyador amb estrelles blanques en un fons blau, Vine aquí, Eliete, ara que ja ets una doneta no et pots passejar amb aquesta pinta. L'àvia estava asseguda en un banc de fusta fosca al costat de la porta que donava al porxo i pelava faves, amb les mans encara a recer de la vellesa que les tornaria fràgils i dubtoses, el senyor Pereira era a l'altra banda de la casa, tancat al despatx com sempre, i la mama a la feina, a la distància del tren i de l'autobús que la duria de tornada al capvespre. A la mà, la tovallola de cotó de color carbassa que estendria al rectangle de ciment, la meva illa de pedra situada gairebé al mig del pati.

Les tardes de les festes grosses eren tan mandroses que s'enganxaven les unes amb les altres i es transformaven en una única tarda invencible. En el meu petit món, els canvis sempre ens portaven, incansables, al començament de tot, les flors del magraner anunciaven el final de l'estiu, la llum d'hivern daurava els caquis, les taronges creixien cap a la melmelada que s'havia de guardar al rebost dins dels pots amb rètols on l'àvia escrivia «taronja amargant», les formigues feien fileres ufanoses, els ocells s'arreceraven a les branques dels arbres, al matí el sol s'estirava mandrós per l'habitació de l'àvia i a la tarda feia la migdiada a la de la mama i meva, al vespre la lluna anava per on li donava la gana.

Dreta, contraient cada múscul del meu cos esprimitxat, dirigia la punta de la mànega verda contra el meu cap

esperant que l'aigua freda vingués de les entranyes de la terra i m'amotinés el cos per alliberar-me del conjur de la tarda interminable, el cos agafava voluntat pròpia i es començava a moure, *Feim aim gona lif forever*, em sentia cantar dins del meu banyador amb estrelles blanques, els peus bruts de terra, *Feim aim gona lif forever*, no sabia gens d'anglès, la vida encara només servia per regalar-me la infància de què mai m'arribaria a alliberar.

Deixava que l'aigua freda em corregués pel cos, la pell de les mans se m'arrugava i els llavis se'm tornaven blaus, una mica més i prou, una mica més i prou, l'aigua freda de les entranyes de la terra corrent-me pel cos fins que em faltava l'aire. Com més temps aguantava, més gust quan m'estirava a la tovallola estesa al tros cimentat, Una mica més i prou, pensava, una mica més i prou. La calor del ciment em segellava el cos, un porus rere l'altre, i me l'amansia, novament submís. Obria els ulls, atenta al fer i desfer dels núvols, buscant-hi animals, un dofí que es cargolava en un cap de tigre per després estirar-se en una serp, un cel encara sense subratllats d'avió, un món desmesurat i dispers, Vine aquí, Eliete.

El gibrell d'esmalt blau gairebé ple de petits ronyonets verds, l'àvia que no alçava els ulls, els dits coordinats per fer esclatar les tavelles, que s'amuntegaven al costat del gibrell sobre fulls de diari i que, un cop esmicolades, llançàvem al corral de les gallines, fet amb una xarxa de filferro en hexàgons i un teulat de llauna ondulada, entre el garatge i la paret del fons del pati, Una noia decent no pot anar així per casa, no pot ensenyar als altres el que pertany al futur marit. A l'àvia no li vaig conèixer mai cap ambició més gran que la d'aconseguir domar-me la carn i l'ànima. Tu no vols ser com les altres, oi? Les altres, les fresques, les que, extraviades pel mal camí, es condemnaven a l'infern

del cruixir de dents i unes flames més altes que les muntanyes, les pocavergonyes, les que no vaig trigar a envejar en secret. Aleshores ja no m'entretienien els detalls de les històries de l'àvia, ja no li preguntava com s'ho feia Déu per decidir a qui havia de fer cas si jo li demanava sol i ella li demanava pluja, ja em sabia la resposta de memòria, No ets tu qui fa aquestes preguntes, és l'astúcia del dimoni que les fa per tu. Tot seguit, l'àvia explicava que el dimoni ens feia dubtar que Déu, al seu moment, ens revelaria tot el que calia revelar, i la prova que Déu no ens fallava mai eren els miracles que explicaven a missa, Isaac, el fill d'Abraham i de Sara, el manà quan el poble escollit travessava el desert, Elies alimentat per corbs, la caiguda de la muralla de Jericó, al seu moment Déu em donaria tot el que em calgués. Apparentment, la discrepància entre el moment de la manifestació d'una necessitat i el de la seva satisfacció servia perquè Déu, que em vigilava i tot ho podia, posés a prova la meva fe.

Però aquella tarda ni el dimoni ni jo no vam fer preguntes. Tots dos sabíem que el cos m'havia canviat i que aquell canvi m'havia arrossegat sense remei. El canvi havia començat sense gaires escarafalls amb els dos petits turonets de carn que m'havien crescut a la meva pitrera més aviat estreta, dos petits turonets de carn que vaig intentar esclafar contra el matalàs dormint sempre bocaterrosa, dos petits turonets de carn que em feien mal a prop del cor i que eren la riota dels nois, Toca la pilota amb el pit, Eliete, però alerta no la foradis, els nois jugaven a pilota amb els seus pits llisos, somiant amb en Maradona, en Platini, en Rummenigge i els altres noms que els omplien les converses. Jo hauria sigut capaç de superar les rialles dels nois si als petits turonets de carn no els hagués seguit la vergonya dels pèls foscos a les cames i a les aixelles, de les cuixes que

s'arrodonien com pernils dins dels texans, de la suor d'adulta pudent que jo tapava amb el desodorant que comprava la mama a la mateixa drogueria que el fals Bien Être, un esprai que em feia coïssor a sota els braços.

Vine aquí, Eliete. Sabia que res ja no era igual en el meu cos, que la sang m'havia començat a rajar des de dins, una sang viscosa i fosca que m'obligava a portar compreses cada mes. Per damunt de tot hi havia la por que algú s'adonés que en portava, que els nois comencessin amb les seves brometes, El Benfica avui juga a casa (per si no ho sabeu, el Benfica va tot vermell), Fugiu que arriba l'onada vermella, les rialles dels nois, desmanegades per les dents que encara no havien trobat el lloc que els pertocava, les cares dels nois, amb les esgarrinxades de les fulles d'afaitar que s'encallaven més als grans que no pas als pèls. A la vergonya que sabessin que portava compreses s'hi afegia la por que la sang repugnant que em sortia de dins m'embrutés la roba, el nou i humiliant costum d'anar sempre al lavabo a canviar-me la compresa, l'obligació de tenir en compte un munt de coses, el paquet de compreses no me'l podia deixar, en cap cas, a l'armari del lavabo perquè el senyor Pereira no tingués la desagradable experiència de veure'l quan l'obris per posar-se Old Spice a la cara amb unes bufetades sorolloses, Als homes no els agrada veure aquestes coses, explicaven la mama o l'àvia. La qüestió de la menstruació era de les poques en què totes dues estaven d'acord, als homes no els agradava veure paquets de compreses ni sentir a parlar de mals de panxa i de ganes de menjar xocolata, la menstruació era cosa de dones, com els brodat, la cuina i les feines de casa, una cosa de què es parlava en sordina que determinava una sèrie de prohibicions. Durant aquells dies no et podies rentar el cap, anar descalça, entrar als cementiris, fer exercici físic, anar a la platja, perquè la boca del

cos estava oberta i la sang et podia pujar al cap o no parar de rajar mai més. Encara que estiguessin majoritàriament d'acord sobre aquesta qüestió, la mama i l'àvia dissentien en certs detalls, segons la mama em podia rentar el cap, sempre que no hi estigués gaire estona, fer gimnàstica sempre que no em posés cap per avall i anar a la platja sempre que no m'estirés al sol. A les ordres i contraordres de la mama i de l'àvia s'hi anaven afegint informacions caòtiques vingudes de les amigues i de les companyes de l'escola, de la Milena, que portava tampons i no l'amoïnava gaire la pèrdua de la virginitat, de la Clara, que coneixia una potinga que impedia que se t'inflés la panxa, de la Paulinha, que es parava la sang amb banys d'aigua gelada, i així ens anàvem agermanant en l'orgull del nostre destí comú de futures parteres. Sagnàvem orgullosament cada mes, encara que ens molestessin els mals de panxa, els grans a la cara i les compreses, perquè mentre sagnéssim podríem complir el destí que només a nosaltres ens era reservat de portar fills al món. El pitjor que li podia passar a una dona era que no servís per a això, només calia mirar l'exemple de la senyora Rosalinda, que vivia dues cases més avall de ca l'àvia i es veia obligada a criar els dos petits bastards del marit, entre insults i mastegots. La desgraciada no li havia pogut donar fills, justificava l'àvia, ja se sap que en aquests casos els van a buscar a una altra banda. Com que ja se sabia que era així, la senyora Rosalinda agràia a Déu haver-se estalviat la sort de les dones eixorques, que era, ja se sap, l'abandonament.

Al supermercat, quan el senyor Pascoal rellevava la seva dona a la caixa, la mama badava per la mitja dotzena de passadissos com si visités un museu. Els homes es posen a barrinar, quan veuen certes coses, em va dir una vegada la mama posant cara d'enigmàtica mentre fèiem temps als prestatges dels detergents, amb el paquet de compreses al

cistell, col·locat sota la resta de compres. Si no hi havia urgència, i en cas que la dona del senyor Pascoal trigués a tornar a la caixa, la mama deixava córrer les compreses, Ens les emportarem la pròxima vegada, deia, com si una invisible força superior l'hagués fet renunciar. Si era urgent, la mama sospirava com si exposés el pit a les bales i, circumspèctament, posava el paquet de compreses a la petita catifa de la caixa, sense gosar mirar el senyor Pascoal, que devia estar barrinant el que barrinen els homes quan veuen certes coses.

Vine aquí, Eliete. Després d'aquella tarda no hi va haver mai més banys de mànega al pati i el banyador només el vaig fer servir a la platja, on la poca decència estava permesa per raons de salut, ja que el mar em provava, especialment contra les al·lèrgies que m'atacaven la respiració i els barbs que em desfeien les faccions ni maques ni lletges, mitjanes. La platja que m'agradava més era la de Tamariz, però anàvem sempre a la de la Rainha, la preferida de la mama. Arribàvem bastant d'hora, el matí encara era fresc, el sol tapat, per agafar un lloc al peu del roquissar que, al mig de la platja, aplegava els banyistes previsors com nosaltres, i estàvem vestides fins que s'obria el sol. Dia rere dia, la mama comentava amb les altres famílies l'onatge, més gran o més petit, el nivell de l'aigua, la previsió sempre encertada de les mareas, la previsió sempre equivocada de la temperatura, la calitja que no deixava veure els penya-segats on, per damunt de les roques que delimitaven la platja, s'alçaven, engarristats, els darreres de botigues, restaurants i cases que obsequiaven la platja amb aires condicionats i marquesines d'alumini. Era també sempre el mateix, el lloc que escollia per guardar l'esmorzar que dúiem en un cistell, entrepans d'ou remenat embolicats en tovallons de roba, taronges fresques que compràvem al bar de l'estació, Aquí,

a la fresca de la roca, deia la mama, amb una exclamació que tenia sempre el to de la novetat, i jo sense entendre per què era tan fàcil preveure el comportament de la mama i de les marees i tan difícil el de la temperatura o la nebulositat. Quan el sol s'obria, arribava el moment que la mama ens untés les espatlles, el nas i les galtes amb la crema Nivea, la capsa blava sempre s'havia d'obrir a la tovallola per culpa de la sorra. Si he de fer cas de l'estat en què quedava la mama, jo també devia semblar una índia lletja d'alguna tribu. Un cop untada, la mama s'estirava de panxa enlaire i dormia amb la boca oberta com si estigués a casa. També feia com si estigués a la banyera, quan es remullava al mar. S'ajupia a la vora de l'aigua i amb les mans fent coveta recollia l'escuma de les onades fluixes per refrescar-se la pell envermellida pel sol. No era gens estrany que la mama em demanés ajuda per a aquesta mena de bany, però jo m'escaquejava sempre que podia, encara em feia més vergonya la mama en aquelles postures que no saber nedar crol.

Durant anys el meu somni era tenir els gestos perfectes de les nedadores que, estirades, avancen pel mar amb la naturalitat de qui camina per terra ferma, però al contrari del que havia passat amb caminar, córrer i saltar, el pas del temps per si sol no havia ensenyat el meu cos a nedar com calia i m'havia deixat desesperada, sense saber què fer perquè la respiració, les braçades, el moviment del coll i tots els meus gestos es coordinessin com els de les noies que nedaven amb els nois fins als vaixells atracats lluny. Jo nedava braça i malament. Un dia vaig aconseguir arribar fins al final del cordó de boies taronges que era molts metres més a prop que els vaixells, però no vaig ser capaç de repetir la proesa mai més, em cansava, empassava aigua, tenia rampes, suposo que devia semblar una sapastre, una tortuga amb el coll estirat, cames de granota i braços que

s'esforçaven a fer uns tristos mitjos cercles. Abans d'adormir-me, en aquell breu moment entre l'estat de vigília i el son en què jo ja no era ben bé jo, em veia entrant a l'aigua amb un salt invers o carpat i nedant crol fins als vaixelles amb la rapidesa de les heroïnes d'en James Bond, els estiuejants m'aplaudien drets i jo sortia de l'aigua com si desfilés per una passarel·la, sense necessitat d'esgarrar-me la postura traient-me l'aigua de les orelles o posant-me la mà de visera al front per buscar la tovallola. Durant una estona, era la millor nedadora de crol i la més elegant. Si me n'anava al llit més cansada, tenia somnis menors i només desitjava que la pell se'm bronzegés amb un to daurat i uniforme, perdre la por de tirar-me a terra quan jugava a pales, que em disminuís uns deu centímetres la cintura i se m'allarguessin les cames, en el fons jo no tenia cap pega, només era un problema de redistribució de centímetres. Tampoc no tindrien cap pega els dies de platja si fos capaç de trobar el meu paper en aquell teatre, un teatre gegantí en què tothom sabia quin personatge li havien destinat, el nedador-salvador que mastegava tabac, la noia que trigava a ficar-se a l'aigua i l'altra noia que xiuxiuejava i feia grans rialles, el concessionari dels patins que feia descompte a les noies guapes, la mare de la pinta ridícula, els nòvies que es refregaven cames i mans, la família que jugava a cartes i l'altra família que berenava arrebossats i trossos de meló, el noi que jugava a pilota i l'altre noi que esquitxava les noies, el venedor de melindros, els qui passejaven a la vora de l'aigua, els qui feien exercici, els qui treballaven per fer bronzo, els qui llegien, tothom feia convincentment el seu paper, tret de mi.

Ara que ja ets una doneta pot passar qualsevol cosa, no cal que vagis gaire lluny per saber-ho. Les primeres vegades que l'àvia em va fer aquesta advertència no tenia manera

d'entendre de què parlava. Va ser la insistència en el «no cal que vagis gaire lluny» i l'èmfasi que hi posava quan la mama era a prop el que em va portar fins al passat de la mama. Jo no volia ser com la mama, no volia que em passés el que fos que li havia passat, però ja era massa tard per impedir que les paraules de l'àvia em provoquessin l'efecte contrari, el «pot passar qualsevol cosa» s'havia convertit ja en l'anunci d'un futur aventurer que engraparia amb totes les meves forces. «Pot passar qualsevol cosa», ressonant dins meu en un eco estrany, com si jo em pogués tornar un noi, als nois els podia passar qualsevol cosa, no havien de tenir por ni vergonya, la por i la vergonya anaven sempre a compte de les noies encara que fossin els nois qui les intentaven magrejar o les envoltaven per robar-los petons amb llengua, la culpa era sempre de les noies que no havien pogut evitar els abusos, la culpa era sempre de les noies que s'hi havien posat bé, la culpa era sempre de les noies des de la poma que Eva va donar a Adam i prou s'ha acabat. Em podria passar qualsevol cosa, però en la qualsevol cosa que em toqués, jo sabia escollir ser diferent de la mama, de la mama i de l'àvia, sabia escollir ser qui m'agradés ser.

Faci alguna cosa, doctor, sisplau, faci alguna cosa, suplicava la mama, semblava que l'angoixa i la nuesa de l'àvia la molestessin més que a mi. Mentre jo intentava recompondre l'àvia, l'home que hi havia estirat a la llitera del seu costat, un home força malcarat que havia sortit de la carretera amb un ciclomotor, va tornar a estirar la bata del metge per preguntar-li el resultat del partit. No m'agrada el futbol, va contestar el metge, la veu ben col·locada, un home segur. Mentre li tornava a repassar el cos amb la mirada, estava segura que al dit anul·lar esquerre li trobaria un orgullós anell de casament. Quina sort, la seva dona, vaig pensar, no ha de veure com el seu home es beu litres de

cervesa mentre veu els partits, no ha de sentir les ridícules imprecacions contra el que considera que ha sigut una mala jugada, ni la rialla gutural quan llegeix el que diuen els seus amics al Facebook per fotre's dels clubs rivals, quina sort, la seva dona, que no és testimoni de la tírria absurda que al seu home li agrada tenir als àrbitres, quina sort que té de no estar casada amb en Jorge, quina sort que té de no ser jo.

No hi havia finestres a la sala d'urgències ni al passadís, on les lliteres s'alineaven arrambades a les parets, i la llum que ens queia a sobre, especialment la que queia sobre l'àvia, em molestava perquè era anormalment blanca i em feia sentir més culpable perquè no sabia contestar la pregunta del metge, Havia notat alguna alteració de comportament abans d'aquest episodi? No trobava una manera de dir-li que ja no sabia gairebé res del dia a dia de l'àvia, semblaria la neta monstre que l'havia abandonat, quan el que havia passat no era això, encara que tampoc no sabés què era, el que havia passat. Volia fugir d'allà i no podia. La llum que ens queia a sobre, especialment la que queia sobre el metge, li accentuava el cos i els músculs, que se li insinuaven a sota de la bata, era un metge jove i no li agradava el futbol, i la mama no callava, faci alguna cosa, doctor, sisplau, faci alguna cosa. De sobte em vaig veure despullada, inclinada sobre una de les lliteres del passadís, amb el metge, dret, fotent-me bufetades al cul i repetint interrogatiu, mentre se'm follava, Alteració de comportament, Ha notat alguna alteració de comportament, i jo analitzava la propietat de la paraula episodi en aquell context. Sisplau, doctor, la veu estrident de la mama es va continuar sentint fins i tot quan ja havia arrossegat el metge fins a la suite Venus del motel de la carretera IC19 per on passava de tant en tant amb el cotxe en les anades i vingudes de les prospeccions de mercat, era una agent immobiliària competent,

proactiva en la captació de clients, convincent en les vendes, sabia establir relacions de *partnering* amb els millors clients i implementar estratègies que es traduïen en resultats immillorables, encara que no fos tan eloqüent com la Natália, ni tingués la fotogènia que feia que els seus cartells cridessin l'atenció de qui passava per davant dels pisos i de les cases on ella els penjava, la Natália que ja havia sigut unes quantes vegades Agent Platí i tenia una parelleta deliciosa i un marit dedicat, la Natália a qui jo, en secret, desitjava que tingués petits accidents domèstics, petits inconvenients que li esmicolessin la comprensió que tenia per les agrors de la vida, que li espatllessin la pinta serena que donava confiança a venedors i compradors, que li disminuïssin la resiliència de què tant parlava. En comptes de fer callar la mama, la suite Venus li estirava més la llengua, No et deus pas posar a fer això, ara, Eliete, mira com la desesperació fa saltar els ulls de la teva àvia del clot on la velleja els ha enfonsat, la suite Venus, que jo ja havia visitat per Internet, amb un llit rodó, *chaise longue* i pista de ball, lavabo amb banyera de cantonada, jacuzzi, bidet i vàter, tot il·luminat amb espelmes falses que feien possible un romanticisme sense risc d'incendi o olor de vetlla de difunts, Tingues misericòrdia, Eliete.

Els ansiolítics feien per fi efecte, l'àvia ja no implorava que la portéssim a la capital i em va deixar agafar-li la mà. El braç li feia un angle amb el cos com quan em duia, agafades de la mà, a l'escola. Tret que, aleshores, totes dues estàvem al mateix pla, no en plans perpendiculars com ara. Quan feia amb mi el camí de l'escola per protegir-me dels cotxes que passaven cap a la serra de Sintra i dels forasters del càmping, el somriure de l'àvia no era el somriure enterbolit de les benzodiazepines. La mà de l'àvia, abans tan forta, ara era un ocell mort a la meua. La vaig voler abraçar com en

aquell temps, el temps que jo intentava que les meves passes es coordinessin amb les seves, el temps que l'amor de l'àvia em salvava de la solitud d'aquell erm de cases entre el mar, la serra i el vent, la vaig voler abraçar, però vaig enretirar la mà de seguida que vaig poder.

El metge va reprendre les preguntes, Alteracions de comportament, diferències de personalitat, apatia, confusió, pèrdua de memòria, ha notat alguna d'aquestes coses?, i em vaig adonar que feia girar l'anell d'or mentre parlava. En un llibre que havia llegit sobre llenguatge corporal, fer girar l'anell significava disponibilitat per traïr el compromís que simbolitzava. Vaig somriure al metge, i em vaig arreglar els cabells fent com si la lentitud de la mà i el lleuger balanceig del cos em fossin naturals, mentre la mama contestava evasiva, A aquestes edats canviem d'un dia per l'altre. Jo hi vaig afegir, maliciosa, Ho hem d'aprofitar mentre som joves. Mentre som joves, va repetir el metge. Li vaig notar a la veu la ironia amb què comptabilitzava dolorosament cadascun dels meus quaranta-dos anys i em vaig fixar en els ulls del metge encara sense bosses de greix, en la pell encara sense arrugues, en la cabellera encara abundant. Vaig pensar després en els ulls enfonsats d'en Jorge, la seva pell arrugada, la ferradura de cabells que li envoltava la tonsura pelada. No és just, el que ens fan els anys. Imparables, els anys pansirien la ironia de la veu del metge, i més de pressa encara li pansirien el cos. Sí, no és just el que ens fan els anys, però és just que ho facin a tothom. Aquest pensament em va calmar, el temps em venjaria de manera exemplar.

Com si ens ho haguéssim dit, ni jo ni la mama no vam dir al metge que no podíem contestar el que ens preguntava perquè, tret de les dates assenyalades, Nadal, Pasqua, aniversaris, rarament ens vèiem amb l'àvia. Tampoc no li vaig